

Deep Democracy in het voortgezet onderwijs

Deep Democracy verovert steeds meer terrein in het voortgezet onderwijs. En terecht! De uit Zuid-Afrika afkomstige methode helpt om echt goede gesprekken met elkaar te voeren, conflicten in verbinding met elkaar aan te gaan en werkelijk inclusieve besluiten te nemen. Dat is altijd hard nodig. En zeker nu, in een tijd waarin de wereld steeds sterker polariseert.

DOOR FRANK WEIJERS

Zo'n acht jaar geleden maakte ik kennis met Deep Democracy. Vanaf het eerste moment was ik erdoor gegrepen. Als jongeren dit leren is er hoop op een betere wereld. Een wereld waarin we samen met elkaar optrekken in plaats van steeds meer tegenover elkaar te staan, waarin we ons gezamenlijk potentieel benutten in plaats van elkaar te bestrijden vanuit ieders monopolie op de waarheid.

In een goed gesprek wordt vrijmoedig gesproken. Dat betekent dat je je vrij voelt om te zeggen wat je wilt zeggen, en als dat niet het geval is dat je dan moedig genoeg bent om dat toch te doen. Dat is de helft van een goed gesprek. De andere helft bestaat uit openhartig naar elkaar luisteren: horen wat alle anderen te zeggen hebben, ook als dat haaks staat op wat jij vindt. Is dat moeilijk? Kennelijk wel, want we doen het nauwelijks. We zeggen niet alles omdat we bang zijn voor uitsluiting en we luisteren selectief omdat we overtuigd zijn van ons eigen gelijk.

Deep Democracy biedt een aantal technieken om wel te komen tot dat goede gesprek. Ik bespreek er hier drie: de check-in, een drie-stappen-gespreksmodel voor een goed gesprek en de check-out. Wie meer wil, kijk eens op www.deepdemocracy.nl

Check-in

Bij een check-in zitten we in een kring. De gespreksleider stelt een paar open vragen die hij of zij zelf als eerste beantwoordt. Zoals: 'Hoe zit je erbij, hoe is het met je?' En 'Wat vind jij belangrijk in deze bijeenkomst?' Er zijn twee spelregels: 'popcorn' (we doen het niet op het rijtje af, maar wie wil neemt het woord: 'pop when you're hot' zoals de Engelsen zeggen) en 'sharing & dumping' (we reageren niet op elkaar, onderbreken elkaar niet,

Pauze of doorgaan?

"Ik zie dat er steeds meer geschuif en onrust ontstaat. Ik stop mijn verhaal, vertel de klas wat ik zie en hoor en vraag of zij dat herkennen. Na wat aarzeling gaan de handen de lucht in. De uitleg vraagt veel van hun concentratie. Sommigen geven aan behoefte te hebben aan pauze. Anderen willen doorgaan. We gaan het samen uitzoeken. Ik vraag ze eerst: "Waarom is het een goed idee om nu pauze te houden?" en stimuleer ze om daar allemaal, ook wie liever door zou willen gaan, alles over te zeggen wat maar in ze opkomt. Vervolgens doe ik hetzelfde met de vraag waarom het een goed idee is om later te pauzeren. Als ook daar door iedereen van alles over is gezegd vraag ik wie er, na het horen van alle argumenten, voor het voorstel is om door te gaan met de uitleg. De meerderheid van de groep is voor het voorstel. Ik vraag aan de andere leerlingen wat zij, ondanks dat zij iets anders wilden, nodig hebben om mee te gaan in dit voorstel. Het antwoord is helder. Graag kort: alleen de belangrijkste onderwerpen, geen uitweidingen op vragen van anderen en stilte in de klas. Ik vervolg mijn uitleg. De groep, inclusief ikzelf, is tot rust gekomen, er is gesproken en geluisterd. We weten waar we aan toe zijn. Heerlijk."

Tjitske Bergsma, docente kunst algemeen, leerling coördinator en opleider op het Vathorst College. Vanaf augustus 2020 is zij werkzaam als teamleider van de NIVOZ opleidingen. Zij publiceerde eerder een artikel over Deep Democracy in het afstandsonderwijs.

stellen elkaar geen vragen). Iedereen komt aan de beurt. Op die manier krijgen we een goed beeld van wat er leeft in de groep. Dat vormt het vertrekpunt om met elkaar in gesprek te gaan.

Drie stappen

Het goede gesprek bestaat uit drie stappen:

1. Verzamel alle invalshoeken.
2. Ga actief op zoek naar de minderheidsstem.
3. Verspreid de minderheidsstem.

In stap 1 ga je op zoek naar wat er aan ideeën, suggesties en gevoelens leeft in de groep rondom een bepaald vraagstuk: 'Wie heeft een idee/suggestie/voorstel?' Daarmee horen we de meerderheidsstemmen. Maar hoe zit het met de minderheidsstandpunten? Die worden vaak niet zo makkelijk verwoord. Door in stap 2 een vraag als 'Wie heeft nog een heel ander idee, een heel ander perspectief?' te stellen nodig je daartoe nadrukkelijk uit. Stap 3 is van belang om te zorgen dat mensen met minderheidsstandpunten niet alleen komen te staan en mogelijk als zondebok aan de kant worden gezet. Daar stel je vragen als 'Wie vindt dat ook?' Door de stappen 1-2-3 toe te passen kunnen we alle perspectieven, van meerderheid en minderheid, op tafel krijgen.

Check-out

Een gesprek beëindig je met een check-out. Daarin delen we wat nog gezegd moet worden, bijvoorbeeld hoe we de bijeenkomst hebben ervaren - om te voorkomen dat dat vlak na de bijeenkomst in kleine groepjes gebeurt.

Dit is natuurlijk maar een zeer beknopte beschrijving van slechts drie instrumenten van Deep Democracy. De denkwijze en

Duo-mentoraat

"In het schooljaar 2018-2019 deed een groep collega's het voorstel om in de eerste klassen over te stappen naar een duo-mentoraat, om zo de begeleiding van onze leerlingen uit het eerste leerjaar te verbeteren en de overstap PO-VO te versoepelen. Om hierover een besluit te kunnen nemen, hebben we de stappen van het gespreksmodel van Deep Democracy toegepast.

We waren met zo'n 45 collega's. De stoelen stonden in een grote kring, zodat we elkaar goed konden zien. Bij de start van het gesprek gaf ik aan wat er wel en niet mogelijk was aan facilitering, zodat het speelveld van tevoren duidelijk was.

Er volgt een plezierig, open gesprek, waarin de voor- en nadelen van een duomentoraat werden uitgewisseld. Er werd goed naar elkaar geluisterd en doorgevraagd. Door met regelmaat vragen te stellen als: 'Wie denkt/voelt hetzelfde, wie herkent zichzelf hierin?', 'Wie vindt iets heel anders', 'Wie herkent dit helemaal niet?', 'Wie vindt/ervaart dit ook zo?', kregen alle invalshoeken stem.

Aan het einde van de middag lagen er drie opties:

1. We laten alles bij het oude.
2. We gaan in alle eerste klassen starten met duo-mentoren.
3. We zien dit als een pilotjaar en starten in principe in alle eerste klassen met duo-mentoren, tenzij de mentor aangeeft het komend jaar het mentoraat alleen te willen doen.

Er was een grote meerderheid voor optie 3, waarbij de minderheid aangeeft hierin te kunnen meegaan als er wordt voldaan aan het volgende:

- a. Bij voorkeur elke dag een van de mentoren aanwezig.
- b. Een ervaren en onervaren mentor naast elkaar.
- c. Een positieve match tussen de twee mentoren.

En zo kan iedereen zich vinden in deze verrijkte optie 3.

Collega's gaven aan dit een hele fijne bijeenkomst en manier van beslissen te vinden. Er was een collega ook die zei dat hij aan het begin van de vergadering anders gestemd zou hebben dan nu. Iedereen voelt zich gehoord en serieus genomen."

Betty di Lollo, teamleider Montessori Lyceum Amsterdam.

methodiek is veel rijker. Dat ervaren scholen die er al mee werken. In trainingen op scholen werk ik het liefst met gemengde groepen: docenten, oop en schoolleiders in dezelfde groep. Tussen de bijeenkomsten in wordt het geleerde op alle fronten toegepast: in de klas, in teambijeenkomsten, in relatie met ouders, etc. Zo verwerven de denkwijze en methodieken van Deep Democracy snel een plek op alle lagen in de school. ●

► **Frank Weijers (1957) werkt als Deep Democracy instructor en facilitator/gespreksleider vanuit zijn eigen bureau Spelen met ruimte en is geassocieerd partner bij Human Dimensions.**

